

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

цікаве заняття, що потребує розумових зусиль, уяви і стимулює бажання читати. Розвитку інтелектуальних здібностей сприяють і уроки, проведені у формі гри, подорожі, змагання.

Отже, робота над творчими завданнями, інтелектуальні ігри стимулюють пошукову діяльність, сприяють оволодінню новими знаннями, вміннями і навичками, що дає позитивні результати щодо інтелектуального розвитку молодшого школяра.

Література:

1. Ватаманюк Г. Інтелектуальна гра як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності старших дошкільників та молодших школярів / Г. Ватаманюк // Початкова школа. – 2008 – №6. – С. 40 – 43.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Дружинин О. Психологія общих способностей / О. Дружинин. – СПб. : Питер, 1999. – 368 с.
4. Краткий психологический словарь / [под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. – М. : Политиздат, 1985. – 431 с.
5. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченко. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
6. Сохацька Л. Розвиток творчих здібностей молодших школярів / Л. Сохацька // Відкритий урок. – 2006. – №10. – С. 55 – 61.
7. Сухомлинський В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинський // Избр. произведения: в 5 т. Т.3. – К. : Рад. школа, 1979. – 980 с.
8. Шмаков С.А. Культура – досуг – ребенок / С.А. Шмаков. – М. : Просвещение, 1994. – С. 58.

Бартощак Н. В.*

ОВОЛОДІННЯ УЧНЯМИ НАВИЧКАМИ УСНОГО Й ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлено наукові засади, а також систему різноманітних методів і прийомів розвитку культури усного й писемного мовлення. В основу роботи покладено думки прогресивних представників педагогіки, досягнення науки (лінгвістики, психології, психолінгвістики та методики), педагогічний досвід самого автора.

Мовно-мовленнєва освіта в Україні передбачає вдосконалення лінгводидактичних стратегій навчального процесу, наближення до вимог сучасного суспільства, яке потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених і відданих своїй державі громадян, які легко й вільно можуть спілкуватися між собою, утворюючи статус української мови як рідної й державної. Висока ж культура усного й писемного мовлення – одна з невід'ємних рис усебічно розвиненої людини.

Потребу розвитку усного й писемного мовлення обстоювали видатні педагоги, науковці: В. О. Сухомлинський, Л. В. Скуратівський, М. І. Пентелюк, В. П. Острогорський, Д. М. Овсянико-Куликовський, І. І. Срезневський, В. П. Шере-

---

* © Бартощак Н. В.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

метьєвський.

Так, К. Д. Ушинський звертав увагу на те, що «в нас часто трапляються особи дуже розвинуті, обізнані і розумні, які хочуть вам сказати про яку-небудь справу, але є справжніми мучениками... набридають слухачеві, стомлюють його і часто втрачають в житті від того, що школа не подбала про те, щоб розвинути в них вчасно природний дар слова» [8, с. 166].

Теж саме можна сказати й про писемне мовлення. Є автори з енциклопедичними знаннями, оригінальним мовленням, але, висловлюючи свої думки письмово, вони ніяк не можуть «створити писемного тексту з логіко-інтелектуальним наповненням і естетичними вимогами стилю, користуються на письмі мовою словесних штампів, безбарвних, притертих словесних формул» [8, с. 170].

Різниця між рівнем мислення і рівнем мовлення особливо помітна в учнів, у яких обидва названі процеси перебувають у стадії становлення. Як правило, учень знає більше, ніж може передати іншим. Дітям часто буквально «бракує слів», щоб повністю і точно передати свої думки. Значна частина з того, що знає учень, залишається у внутрішньому мовленні, а в зовнішньому мовленні це фіксується частково і неточно.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання методів і прийомів, що формують уміння й навички вільного вираження думок і почуттів суб'єкта в усіх видах мовленнєвої діяльності і в різних сферах спілкування.

Розвиток культури усного й писемного мовлення – це планомірний і послідовний процес збагачення активної лексики учнів та засвоєння орфоєпії літературної мови, вироблення в школярів умінь висловлюватися змістовно й виразно, самостійно знаходячи найбільш вдалу форму передачі своїх думок шляхом якнайширшого використання багатства й можливостей звукової мови.

Розвиток усного й писемного мовлення охоплює: а) прищеплення вимовної культури (з урахуванням фонетичних закономірностей мови), засвоєння орфоєпічних норм і правил виразного читання; б) збагачення лексичного запасу учнів новими словами, фразеологізмами, свіжими виражальними засобами живої мови; в) оволодіння нормами утворення слів, будови словосполучень і речень, засвоєння основних норм синтаксичної стилістики; г) усунення та запобігання хиб у висловлюванні школярів [7, с. 10-11].

Практика переконує: на уроках української мови робота зі словом – хоч і складний, але необхідний процес.

На одному з перших уроків у п'ятому класі (уже з перших уроків зв'язного мовлення) тлумачимо учням такі нові терміни, як мовлення, спілкування, адресат мовлення, тема і основна думка, текст, стилі і типи мовлення. Головною умовою успішного засвоєння учнями цих понять є повсякденна робота з ними, практичне використання їх на кожному уроці. Мовле-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

нневі поняття даються дітям не для заучування напам'ять, як правило, а для практичного застосування. Тобто вони повинні бути кращою опорою для засвоєння знань, формування в учнів передбачених програмою з розвитку зв'язного мовлення комунікативних умінь.

Як бачимо, тепер у вчителів-словесників є більше можливостей ширше розкрити одну з найважливіших функцій мови – комунікативну, надати урокам розвитку зв'язного мовлення практичного спрямування, наблизити ситуацію на уроці до природних умов спілкування.

Під час бесіди з учнями про основні завдання уроків із розвитку зв'язного мовлення доречно подавати інформацію про мовлення як спілкування за допомогою мови, називати основні види мовленнєвої діяльності – говоріння, письмо, слухання, читання. Варто наголосити на необхідності постійно розвивати вміння говорити й писати, слухати й читати, що є життєвою потребою людини. З перших уроків школярі повинні усвідомити, що усне й писемне мовлення завжди звернене до окремої особи чи осіб – адресата мовлення – і має певну мету. Отже, під час створення висловлювань дуже важливо враховувати, з якою метою й кому ми говоримо чи пишемо. Щоб перевірити, як учні зрозуміли, що таке мета висловлювання, адресат мовлення, потрібно запропонувати їм невеликий текст і разом з ними визначити, кому адресоване висловлювання і яка його мета.

На перших уроках розвитку зв'язного мовлення діти самі складають невеликі висловлювання, враховуючи мету й адресата мовлення. Учителі повинні добре продумати й чітко спланувати систему комунікативних прийомів, створити в класі атмосферу доброзичливості, щоб діти бачили в учителіві людину, із якою можна поділитися своїми думками, успіхами, радощами й невдачами.

Наприклад, у школі проходить «Конкурс читців», варто провести бесіду, готуючи учнів до твору, (назву учні добирають самостійно):

1. Якому ювілею присвячений конкурс?
2. Хто з учнів вашого класу братиме участь у ньому?
3. Які умови конкурсу?
4. Яке словосполучення ви використаєте: приймати участь; брати участь.

Це також можуть бути висловлювання про екскурсію, заняття мовного гуртка, перший день навчального року. У таких випадках складається певна мовленнєва ситуація, учні намагаються поділитися своїми враженнями про те, що в них викликало інтерес. Скажімо, для такого завдання, як розповідь про екскурсію містом чи селом, доцільно запропонувати мовленнєві ситуації.

1. Уявіть собі, що ви приїхали до друга чи подруги в інше місто чи село. Що цікавого ви змогли б розповісти про своє місто?
2. Ви побували на екскурсії рідним містом. Розкажіть про те, що вам найбільше сподобалося, запам'яталося молодшому братикові, татові, мамі, сестричці. Чи однаковими будуть ваші висловлювання?

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

Багато тем у курсі мови дають змогу пов'язати матеріал з правилами спілкування. При цьому варто показати учням, як ті чи інші мовні засоби, що вивчаються, допомагають дотримуватися цих правил. Так, під час вивчення видів речення за метою висловлювання, необхідно звернути увагу на потребу формування вмінь і навичок ввічливо запитати, про щось попросити, порадити, спонукати до дії. Таким чином реалізується дуже важливе завдання: учитися на уроках мови спілкування, поваги у ставленні до старших і однокласників, опанувати культуру поведінки, мовний етикет. Наприклад, учням пропонуються такі завдання:

1. Ви прийшли в театр, а ваші місця виявилися зайнятими. Як ввічливіше звернутися до тих, хто сидить на ваших місцях, використовуючи спонукальні речення: «Звільніть моє місце!» чи «Пробачте, ви зайняли моє місце, звільніть, будь-ласка!»?

2. Ви дзвоните по телефону і випадково потрапляєте не туди, куди вам треба. Як ввічливіше запитати: «Який у вас номер?» чи «Пробачте, ваш номер ...?» (питальні речення).

Щоб визначити рівень лінгвістичного розвитку учнів у процесі навчання фонетики мови, потрібно встановити відношення між уміннями та навичками і мовними здібностями. Відомо, що здібності розвиваються в конкретній діяльності, що потребує від діяча (учня) певних знань, умінь і навичок. Чинна програма для загальної школи визначає для вивчення школярами такий теоретичний і поняттєвий мінімум із фонетики: фонетика, графіка, орфоепія, фонетична транскрипція, фонетичний розбір, літературна вимова, органи мовлення, звуки, тверді, м'які, пом'якшені, глухі та дзвінкі приголосні звуки (парні й ті, що не мають парних звуків), наголос, наголошений і ненаголошений звук (голосний), склад, уподібнення приголосних звуків, алфавіт, співвідношення звуків і букв.

Формування в п'ятикласників відповідних умінь безпосередньо залежить від повноти й точності фонетичних знань. Так, учні повинні вміти ділити слово на склади; визначати в них наголошені й ненаголошені, відкриті й закриті склади; ділити слово на звуки, співвідносити їх із буквами, визначати звукове значення букв у слові; виконувати повний і частковий фонетичний розбір слів, характеризуючи кожен звук у слові; розрізняти наголошені й ненаголошені голосні; дзвінкі і глухі, тверді і м'які приголосні; правильно й чітко вимовляти всі звуки мовлення, наголошувати слова в усному мовленні; знаходити невідповідність між вимовою і написанням слів; удосконалювати власне та чуже мовлення. На певних етапах формування фонетичних понять виникає потреба розвивати часткові вміння розрізняти дзвінкі приголосні в кінці слова або в кінці складу, визначати подовжені приголосні, виділяти м'які приголосні, м'якість яких позначається на письмі буквами Я, Ю, Є, Ъ, І або не позначається тощо.

Основні фонетико-графічні знання учні мають засвоїти в початковій школі, у 5 класі в процесі різних розумових опе-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

рацій формуються вміння спостерігати, аналізувати, порівнювати, класифікувати й узагальнювати виучувані мовні процеси.

Правила літературної вимови розглядаються в системі голосних і приголосних, сполучень приголосних, наголосу. Взаємозалежні в мовленнєвому потоці звуки ніколи не вимовляються ізольовано. Звертаємо увагу учнів на те, що в словах рідної мови часто поряд стоять звуки різної якості: тверді і м'які, глухі і дзвінкі, свистячі і шиплячі тощо, при цьому попередні приголосні уподібнюються наступним. Вивчаючи з учнями п'ятого класу тему, опрацьовуємо матеріал підручника про уподібнення глухих до дзвінких, дзвінких до глухих, твердих до м'яких [4, с. 75].

Щоб навчити учнів правильно вимовляти такі звукосполучення, можна використати різні орфоепічні вправи:

– правильно вимовляй сполучення звуків у словах: *на доріжці, дочці, переможці, агентство, братство, датчанин, здається;*

– постав іменники в давальному відмінку й правильно вимовляй слова: *діжка, стежка, вушко, кашка, мушка;*

– запиши текст фонетичною транскрипцією, прочитай його, додержуючись норм орфоєпії: *Від людського життя й навіть від життя цілих поколінь залишається на землі тільки прекрасне (О. Довженко). Одцвіли і розсипались маком на кленових мостах роки (Б. Олійник)* та інші.

Важливість формування літературної вимови посилюються в умовах територіальних діалектів, коли спостерігаються відхилення від орфоепічних норм. Роботу над фонетичними діалектизмами звичайно починають із початкових класів, саме там закладаються основи культури усного мовлення.

Учитель має так організувати вивчення фонетики та орфоєпії рідної мови, щоб вироблення орфоєпічних навичок пройшло три етапи: формування орфоєпічних умінь у навички, автоматизації навичок вимови. Однак, часто учні п'ятого класу не проходять перших двох етапів повністю, тому педагогам словесникам доводиться руйнувати ті зв'язки, що утворились під впливом діалектного оточення, і формувати заново орфоєпічні навички.

Правильне наголошування слів – один із показників високої культури усного мовлення учнів. Навички його виробляються через засвоєння того теоретичного матеріалу, що сприяє розширенню знань учнів про наголос в українській мові, про його роль у мові: у кожному повнозначному слові наголошується один склад; у складних словах може бути побічний наголос, словесний наголос в українській мові рухомий, вільний, не закріплений за певним складом. Ефективне також виконання вправ, що передбачають попереднє ознайомлення учнів із найважливішими нормами наголошування слів (при цьому широко використовуються орфоєпічні словники); вправ, що виробляють уміння відтворювати окремі слова з орфоєпічними позначеннями й користуватися ними в мовленнєвій практиці для запобігання своїм та чужим помилкам в усному мовленні, а також виправляти їх. Корисним буде введення словничка слів, у яких

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

вчасно порушуються норми акцентуації: *вИпадок, вИсоко, вузький, глядАч, господАрський, дефІс, докумЕнт, дОшка, живОпис, каталОг, квартАл, кіломЕтр, ласкАвий, легкИЙ, ненАвидіти, перехіднИЙ, пОдруга, предмЕт, приЯлель, рукОпис, сорокОвий, урОдженець, урочИстий, черговИЙ, яблунЕвий та інші.*

Кінцевою метою роботи щодо виправлення орфоепічних помилок учнів має бути фонетичний самоконтроль, уміння школярів постійно стежити за своєю вимовою. Успіх роботи залежить від майстерності вчителя, від його вміння заохочувати учнів до занять з фонетики та орфоєпії, добирати такі завдання, виконуючи які школярі відкривали б для себе ті чи інші фонетичні закономірності [5, с. 112].

Опрацьовуючи розділ «Лексика», доцільно звертати увагу на потребу добирати точно й доречно слова, враховувати мету й адресата мовлення. Потрібно дати дітям завдання описати будь-яке природне явище (дощ, вітер, сніг), маючи на увазі певного адресата.

Спочатку це може бути вчитель природознавства, а потім – учитель літератури. Звертаємося до них із запитанням, коли вони більше вживатимуть слів у переносному значенні.

Таким чином діти поступово засвоюють основні правила спілкування, у них формуються основні якості: повага й уважність до людей, уміння відчувати настрій інших, стримувати свої емоції. Засвоєння учнями правил спілкування, вимог до мовлення дає можливість постійно працювати разом з ними над удосконаленням усних і письмових висловлювань.

Кожен текст, запропонований дітям, постійно потрібно намагатися розглядати, враховуючи його тип і стиль мовлення, тему й основну думку, адресата й мету висловлювання. Тоді й учні складаючи власні висловлювання, дбатимуть про те, щоб вони були змістовними, логічними, переконливими.

Одним із критеріїв визначення рівня культури людини є її мислення й мовлення. На жаль, інколи формування мислення й виховання мовної культури учня здійснюється не на належному рівні. Ці питання є нині чи не найскладнішими на шляху перебудови освіти, удосконалення її навчально-виховного процесу.

Більшість учнів не вміє мислити, а отже письмово викласти свої думки. Вони не мають навичок сприймати явища і процеси, що відбуваються навколо, не вміють їх описати, бо не володіють відповідним запасом лексики. І це передусім тому, що на уроках мало приділяється уваги розвитку логічного мислення учнів [1, с. 4-6].

У п'ятому класі учні отримують завдання творчого характеру; перед ними початок твору «Таємниця моєї вулиці».

Скільки вулиць, скільки назв, скільки історій і таємниць... Але є такі, що стали часткою нашого серця, нашого життя. Моя вулиця, вулиця мого дитинства. Її назва...

Школярі отримують завдання: провести невелику пошукову роботу стосовно назви вулиці, які відомі люди селища жили на

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

тему, описати її красу й неповторність. Вивчаючи ту чи іншу тему, учні осмислюють десятки речень, учаться розкривати образність людської думки, утіленої в окремих словах і словосполученнях. У робочому зошиті вони записують речення про рідний край, його людей та красу праці. Підбираємо такі речення, що впливали б на духовну культуру учня, розвиваючи його мислення, активізували мовленнєву діяльність [2, с. 38-40].

На уроці з теми «Головне і залежне слово в словосполученні» записують кілька речень: *Над широкими ланами жита піднялося і посміхнулося літнє сонечко, і в голубому небі забриніла дзвінко й весело пісня жайворонка...* Діти визначають у реченнях словосполучення, головне й залежне слово в них. Крім того, вони відчують красу рідної землі. Діти до словосполучення *забриніла пісенька* добирають синоніми: *дзвенить, лунає, лине, розлягається, звучить*. Така робота активізує творчу діяльність школярів, формує вміння й навички осмислювати слово в реченні і речення в тексті.

Значні можливості для піднесення культури мовлення дає синтаксис, вивчення якого в основному припадає на 8-9 класи. М. Т. Рильський наголошував на тому, що синтаксис є душею мови.

Як показує досвід, причини порушення культури усного мовлення такі: по-перше, у школі на інтонаційне оформлення складних речень не звертають уваги – максимум часу йде на вивчення теоретичного матеріалу; по-друге, на це до певної міри скеровує й практика шкільного викладання – уже стало традицією називати складним таке речення, що складається із двох або кількох простих, по-третє, на думку учнів, можливо роз'єднати окремі складні речення на самостійні прості речення без особливої зміни в змісті.

Отже, частина складних речень відкладається в мовній свідомості учнів як окремі речення, незважаючи на те, що в підручнику є потрібне роз'яснення: з усіх ознак речення ці частини мають лише одну – будову простого речення.

Про головні члени речення восьмикласники знають з попередніх класів. Опершись на відоме, необхідно розкрити учням різноманітність і багатство вираження головних членів у нашій мові, привчити користуватися ними у живому спілкуванні.

Учні виконують такі усні вправи:

Пригадайте прислів'я і приказки з підметами, вираженими різними частинами мови.

Зразок виконання: 1. *Усяк сам свою долю кує.* 2. *Лінивий двічі робить, скупий двічі платить.* 3. *Семеро одного не ждуть.* 4. *Жити – значить творити.* 5. *Одна бджола мало меду наносить.*

Вивчення присудка доцільно супроводжувати вправами з розвитку усного мовлення, що сприяють розкриттю особливостей простого й складного присудків, способи їх вираження.

Потрібно наголосити на виділенні в реченні присудка та пояснити способи його вираження. З якою метою автори вжили саме такі присудки? (Відповідь: з метою увиразнення й поживав-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

лення розповіді).

1. *Заридала Катерина та бух йому в ноги.*

2. *Вітер віє-повіває, листя обриває. Шуми вітре, шуми, буйний, на ліси, на гори. Цвінуть-процвітають маки городні.*

Щоб якнайширше використати можливості розвитку дару живого слова при вивченні складеного присудка, варто акцентувати увагу школярів на виражальних ознаках.

1. Зіставте іменний складений присудок з простим дієслівним у реченнях, близьких за змістом.

Зразок: *Роман був пасічником у рідному селі. Роман пасічникував у рідному селі.*

2. Замініть кожне із словосполучень одним словом та включіть у самостійно складені речення.

Зразок: *Стати темним – потемніти. Небо потемніло.*

Вивчаючи головні члени речення, не залишати поза увагою узгодження присудка з підметом, адже нерідко учні помиляються в живому спілкуванні саме через незнання цього матеріалу. Наприклад, вони відчують безпорадність, komponуючи речення, у яких присудок виражений дієсловом, а підмет – сполученням іменника із словами типу *багато, чимало, мало, кілька*. Нерідко помилки зумовлюються неправильним визначенням роду іменника-підмета (типу: *«попугай закричав»*, замість *«папуга закричала»*, *«посуда стояла»*, замість *«посуд стояв»*).

Джерелом помилок можуть бути також місцеві говірки, тому потрібно запропонувати учням такі вправи.

Послухайте загадки, відгадайте їх. Поясніть узгодження присудка з підметом.

1. *П'ять плугів одним волом орють.*

2. *Дві дощечки, дві сестри несуть мене із гори.*

3. *Четверо яблучок котяться, одне одного не дожене.*

Вивчаючи будь-яку тему, зосереджувати увагу на яскравих прикладах окремих словосполучень і речень, пояснити, що в нашій мові всі слова становлять єдину систему. У мові слів значно менше ніж понять. Саме тому в мові й виникає багатозначність слова, що учень повинен знати й відчувати.

Не слід шукати якісь особливі прийоми, методи, щоб розвивати в учнів мислення й культуру мовлення. Найпростіші вправи можна давати так, щоб вони спонукали до осмисленості роботи, що виконують учні. Наприклад, після засвоєння учнями відокремлених уточнювальних членів речення, варто запропонувати самостійно скласти чотири речення, де б подані словосполучення були уточнювальними членами. Речення мають бути про працю людини, про рідний край. На дошці запишемо словосполучення:

Золота нива Таврійського краю.

Трудові руки робітника і хлібороба.

Красується колосом нива.

Таке завдання потребує від учня зосередженості, вдуливості: у простоті завдання – деталь складності; що є рушійною силою мислення. Подані словосполучення слід використати не в будь-якому реченні, а в реченні про рідний край і працю його

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

людей. За такої організації навіть найслабший у навчанні учень буде працювати.

Діти досить легко засвоюють, що однією з основних ознак текстів наукового стилю мовлення є наявність у них слів-термінів. Вони вчатьсь знаходити терміни у таких текстах. Не слід чекати спеціальних уроків з розвитку зв'язного мовлення, на яких діти вчитимуться будувати відповідь на лінгвістичну тему, а готувати їх до цього з перших уроків. П'ятикласникам на початку уроку ще важко давати розгорнуту відповідь на запитання, легше відповідати однозначно. Тоді до ґрунтовної відповіді на лінгвістичну тему привчаємо їх поступово: пропонуємо план відповіді, колективно записуємо слова-терміни, визначаємо тему і основну думку висловлювання, адресата мовлення, згодом колективно складаємо план параграфу, і сильніші учні будують висловлювання за складеним планом. Корисним є вправи на складання запитань до певного тексту чи речення, а потім за ними будувати речення у науковому стилі.

Потрібно підводити дітей до повної розгорнутої відповіді на літературну тему, зауважуючи, що відповідь будується, як тип мовлення – роздум, де аргументами є приклади. Варто запропонувати учням пам'ятки «Як готуватися до усного повідомлення на лінгвістичну тему». «Як працювати над текстами наукового стилю мовлення».

Розгорнута відповідь на лінгвістичну тему спонукає дітей мислити, правильно добирати фактичний матеріал відповідно до поставленої теми і мети висловлювання, логічно й послідовно викладати його.

Отже, навчальний матеріал, цільові настанови дібрано само з таким урахуванням ціннісних орієнтацій учнів, що сприяють вихованню в них культури мовлення, виробленню вміння розуміти слово, сприймати його як засіб емоційного впливу, змістовного вираження думки, зв'язку із сучасниками і як незмінне історичне надбання нашого народу. А ще – глибоке вивчення мови створює значні можливості для розвитку мислення учнів, формування їхнього світогляду, уміння застосовувати знання у будь-якій ситуації.

Література:

1. Гамарецький І. Мовленнєво-публіцистична культура учнів: один з аспектів / І. Гамарецький // Дивослово. – 1999. – №12. – С. 4-6.
2. Дацюк І. В. Твори на основі спостережень / І. В. Дацюк // Дивослово. – 2000. – №6 – С. 38-40.
3. Дідук Г. І. Лінгвостилістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови у 5-7 класах / Г. І. Дідук. – Т. : Навчальна книга – Богдан., 2004 – 76 с.
4. Культура української мови : Довідник / С. Я. Єрмоленко, Н. Я. Дзюбишина-Мельник, К. В. Ленець та ін.; за редакцією В. М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990 – С. 75.
5. Олійник І. С. Методика викладання української мови в середній школі / І. С. Олійник. – К. : Вища школа., 1989 – С. 112.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

6. Пентелюк М. І. Культура мови і стилістика / М. І. Пентелюк. – К. : Вежа, 1994 – 256 с.
7. Стельмахович М. Г. Розвиток усного мовлення на уроках української мови в 4-8 класах / М. Г. Стельмахович. – К. : Рад. школа., 1976 – С. 10-11.
8. Ушинський К. Д. Твори т. 1-6.– К. : Радянська школа, 1952-1955. – С. 166-170.

Бурятинская Ю. В.*

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СТЕНДА «ЭТО ИНТЕРЕСНО ЗНАТЬ» КАК СРЕДСТВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

У статті узагальнено досвід використання додаткового інтерактивного стенда «Це цікаво знати» з урахуванням інтересів сучасних учнів; описано технологічні та методичні аспекти використання стенду, адекватні процесу навчання.

Сегодня изучение английского языка приобретает новое значение – знать язык становится необходимо ввиду активной международной интеграции, развития международных отношений. Вместе с тем, не всегда школьники, даже старшеклассники, понимают важность изучения английского языка и готовы серьезно относиться к его изучению. Более того, у учащихся старших классов ситуация усложняется и ввиду того, что дети сильно загружены, заняты подготовкой к сдаче впускных экзаменов и поступлению в вузы. В свете этого, задачи педагога расширяются – помимо собственно обучения, появляются новые, связанные с созданием мотивации к изучению. Особенно остро стоит вопрос повышения мотивации учащихся.

Проблема мотивации человека как одна из центральных проблем психологии личности и деятельности достаточно широко представлена в многочисленных исследованиях отечественных и зарубежных авторов. Однако интерес к ней не только не ослабевает, но даже усиливается (Л. И. Божович, Л. С. Выготский, В. В. Давыдов, С. Л. Рубинштейн, Г. С. Сухобская, П. М. Якобсон, М. Г. Ярошевский, J. Atkinson, D. Birch, J. Nuttin, и др.). Объясняется это как логикой развития самой психологической науки, так и потребностями образовательной практики.

Заинтересованные в изучении иностранного языка школьники, как известно, более активны в учебе, демонстрируют качественную подготовку, а потому вопрос совершенствования мотивации старшеклассников к изучению английского языка является чрезвычайно актуальным.

Цель статьи – обобщение опыта использования дополнительного интерактивного стенда «Это интересно знать» как средства повышения мотивации к изучению английского языка с учетом интересов современных учеников.

---

* © Бурятинская Ю. В.